

EESTI MAAÜLIKOOL

Põllumajandus- ja keskkonnainstituut

Egert Aia

**TURISMI- JA KULTUURIVALDKONNA
INVESTEERINGUTE MÕJU KOHALIKULE
ETTEVÕTJALE RÄPINA VALLA NÄITEL**

IMPACTS OF TOURISM AND CULTURE SECTOR
INVESTMENTS TO LOCAL ENTREPRENEURS EXAMPLE OF
RAPINA MUNICIPALITY

Bakalaureusetöö

Loodusturismi õppekava

Juhendaja: Marika Kose, MSc

Tartu 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1. Maapiirkond turismisihkohana	7
1.1.1. Turismisihkoha mõiste	7
1.1.2. Maaturism.....	8
1.2. KOHALIK OMAVALITSUS.....	9
1.2.1. Kohaliku omavalitsuse olemus.....	9
1.2.2. Arengukava.....	10
1.3. RESSURSIDELE TOETUMINE	11
2. MATERJAL JA METOODIKA.....	12
2.1. Uurimisala kirjeldus.....	12
2.2. Uuringu kavandamine ja läbiviimine.....	12
3. TULEMUSED	14
3.1. Dokumentide analüüs	14
3.2. Intervjuud.....	15
3.2.1. Autokarvanide parkimiskohad.....	15
3.2.2. Avalike objektide viidad.....	16
3.2.3. Räpina poldri matkatee.....	17
3.2.4. Nägemus Võhandu jõe kasutamisest turismis, avalikud maad Võhandu jõe ääres ja Võhandu maraton	17
3.2.5. Räpina paisjärve rannaala ja ümbrus	18
3.2.6. Peipsi järve ära kasutamine turismis	18
3.2.7. Räpina sadama arendamine ja rannaala korda tegemine.....	19
3.2.8. Mehikoorma rannaala arendamine	20
3.2.9. Sillapää lossi renoveerimine.....	20
3.2.10. Koduloo- ja aiandusmuuseum ja Räpina paberivabrik	21
3.2.11. Räpina loomemaja renoveerimine	21
3.2.12. Räpina tuletõrjeväljak ja selle lava	22
3.2.13. Kontserdid ja teatrietendused. Kas ainult kohalikule?.....	22
3.2.14. Räpina valla väikesed lavad.....	23
3.2.15. Räpina uus staadion	24
3.2.16. Hea kodu päevad ja Võõpsu kalameestepäev	24
3.2.17. Räpina vald kui tõmbekeskus Lõuna-Eestis ja konkurents Setomaaga, Võrumaa valdadega ja Tartumaa valdadega.....	24

3.2.18.	Räpina valda külastavate turistide hulk	25
3.2.19.	Ettevõtete turundamine, vallavalitsuse koostööpartnerid ja koolitus vajadused	25
3.2.20.	Ettepanekud ja soovitused vallavalitsusele	26
4.	ARUTELU	30
	KOKKUVÕTE	32
	SUMMARY	33
	Kasutatud kirjandus	34

Eesti Maaülikool		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Kreutzwaldi 1, Tartu 51014			
Autor: Egert Aia		Õppekava: Loodusturism	
Pealkiri: Turism- ja kultuurivaldkonna investeeringute mõju kohalikele ettevõtjale Räpina valla näitel			
Lehekülgi: 41	Jooniseid: 1	Tabeleid: 1	Lisasisid: 2
<p>Osakond: Põllumajandus- ja Keskkonnainstituut</p> <p>Uurimisvaldkond: Loodusturism</p> <p>Juhendaja(d): Msc Marika Kose</p> <p>Kaitsmiskoht ja aasta: Tartu 2021</p>			
<p>Räpina vallavalitsus soovib teada, kuidas on nende tehtud turismi- ja kultuurivaldkonna investeeringud mõjutanud kohalikku turismivaldkonna ettevõtjat. Töö eesmärgiks on uurida Räpina valla turismiobjektidesse tehtud mõju kohalikele ettevõtjatele. Esimene meetod oli dokumentide analüüsi. Analüüsi põhjal intervjueriti valla arenguspetsialisti. Arenguspetsialisti vastuste põhjal intervjueriti kohalikku ettevõtjat. Need vastused analüüsiti ja süstematiseeriti. Üldiselt on ettevõtjad rahul kohaliku omavalituse poolt tehtud investeeringutega, kuid leiduvad ka mõned erandid. Kohalikud ettevõtjad leiavad aga, et potentsiaali on Räpina vallal turismisihtkohana palju enam. Selle tulemusena võib öelda, et ettevõtjatele on enamus kohaliku omavalitsuse investeeringud mõjunud positiivselt, kuid positiivne mõju võiks olla suurem kui valla täielik potentsiaali ära kasutada.</p>			
Märksõnad: turism, turismi areng, mõju ettevõttele, kohalik omavalitsus			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Bachelor's Thesis	
Author: Egert Aia		Specialty: Nature tourism	
Title: Impacts of tourism and culture sector investments to local entrepreneurs example of Röpina municipality			
Pages: 41	Figures: 1	Tables: 1	Appendixes: 2
Department: Institute of Agriculture and Environment Field of research: Nature tourism Supervisors: Msc Marika Kose Place and date: Tartu 2021			
<p>Local government of Röpina municipality wants to know how have their investments into tourism- and culture sectors impacted the local tourism entrepreneur. The aim of this research was to study investments that the local government has made in to Röpina municipality tourism objects and what kind of impact these investments have had on the local entrepreneurs. First method was analysing the documents. After that there was an interview with the local development specialist based on the documents. Thirdly there was an interview with the local entrepreneurs based on the answers from the development specialist. These answers were analysed and systematized. In general, the entrepreneurs were satisfied with the investments, but there are some exceptions. Local entrepreneurs have an opinion that Röpina municipality as a lot more potential as tourism destination. In conclusion it can be said that most of investments in the tourism sector by the local government in Röpina municipality have been positive for the local entrepreneur, but the positive impact could be much bigger if Röpina municipality unlocks its full potential as a tourism destination.</p>			
Keywords: tourism, tourism development, impact on entrepreneurs, local government			

SISSEJUHATUS

Räpina valda võib pidada maapiirkonnaks. Kuigi valla keskuseks on Räpina linn, siis on linn oma mõõtmetelt pigem väike. Räpina vallas on kenad loodusmaastikud, väikesed külad ja kolm alevit. Vallast voolab läbi ka Võhandu jõgi, mis on Eesti pikim jõgi. Valla piir on põhjast ja idast piiratud Lämmijärvega. Samuti leidub valla piirkonnas mitmeid turismiobjekte, mille ressursse ettevõtjad kasutada saavad.

Räpina vallavalitsus on palju investeerinud turismiobjektidesse, kuid neil puudub ülevaade investeeringute mõjust kohalikule ettevõtjale. Vallavalitsuse seisukohalt oleks vajalik teada, mis tekitab ettevõtja arvates turistis huvi. Käesolev töö annab omavalitsusele võimaluse saada tagasisidet tehtud investeeringute mõju kohta turismisektorile. Samuti kajastuvad ettevõtjate poolsed arvamused Räpina vallas kui turismissihtkohast ja edasistest arenguvõimalustest.

Töö eesmärk on uurida Räpina valla turismiobjektidesse tehtud või edaspidi tehtavate investeeringute mõju kohalikele ettevõtjatele. Sellest tulenevalt püstitatakse järgnevad uurimisküsimused: milliseid investeeringuid on Räpina vallavalitsus teinud turismi ja kultuurivaldkonda? Millist mõju on investeeringud avaldanud kohalikule ettevõtjale? Milline on ettevõtja arvamus investeeringutest?

Töö eesmärkide saavutamiseks tutvuti esmalt Räpina valla turismi- ja kultuuriobjektidega, valla arendusdokumentidega ning erialase kirjandusega. Järgnevalt viidi läbi intervjuu Räpina valla arendusspetsialistiga ning seejärel ettevõtjatega.

Uurimistööd saab Räpina vallavalitsus kasutada järgmise arengukava koostamisel. Samuti saavad tööd eeskujuks võtta teised ettevõtjad ja kohalikud omavalitsused. Töö saab olla abiks kohalikule omavalitsusele investeeringute planeerimisel ja investeeringute mõju hindamisel ettevõtja vaatepunktist.

Soovin tänada oma juhendaja Marika Koset sisuka tagasiside ja huvitavate ideede eest. Lisaks soovin tänada Räpina valla arenguspetsialisti ja Räpina valla ettevõtjaid, kes olid minuga nõus vestlema.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1. Maapiirkond turismisihtkohana

1.1.1. Turismisihtkoha mõiste

Turismisihtkoha mõistel on mitmeid erinevaid definitsioone. Sellel puudub üks kindel arusaam või määratlus. Maailma turismiorganisatsioon defineerib mõistet „sihtkoht“ kui turismi põhiline analüüsiüksus (Tripon, Cosma 2018). Näiteks riik uurib ja analüüsib turistide külastatavust teatud piirkondades. Sellest saab tuletada, kas tegemist on eduka turismisihtkohaga. Sihtkoha mõistet toetavad mitmed põhielemendid. Põhielementideks loetakse: täpselt määratletud geograafilist asukohta, turisminõudluse olemasolu, integreeritud turismiteenuste pakkumist ning ressursside, organisatsioonide, tegevuste süsteemi, mida vastavad isikud haldavad. (Tripon, Cosma 2018)

Saraniemi ja Kylänen aga määratlevad mõistet „sihtkoht“ kui institutsioonide ja osalejate kogumit, mis asub füüsilises või virtuaalses ruumis. Sihtkohas toimuvad turundamisega seotud tehingud ja tegevused. See omakorda esitab väljakutse traditsioonilisele tootmise ja tarbimise dihhotoomiale (Saraniemi, Kylänen 2011) ehk kaheks jagunemisele. Traditsioonilist tootmist ja tarbimist võib ilmetada näitega pastaka ostmisest: inimene ostab poest pastaka eesmärgiga kasutada seda kirjutamiseks. Turismi poolelt aga võib toetuda seikluspargi näitele. Kui sihtkohas on seikluspark, siis inimene tuleb sellesse sihtkohta seiklusparki külastama. Seeläbi saab ta ka erakordse kogemuse osaliseks. Hiljem aga inimene seda kogemust tarbida ei saa.

Sihtkohta võib veel vaadelda kui toodete ja teenuste paketti. Piirkonna on paketiks loonud osaliselt avaliku, osaliselt ka erasektori ettevõtjad. Reisikogemus sihtkohta hõlmab ka turismiettevõtete, avalike organisatsioonide ja teenuste vahendajate tegevust. Samuti kuuluvad kogemuse hulka konkreetsetele funktsioonidele suunatud meetmete ja programmide väljatöötamine sihtkohas. (Manente 2009) Kohast saab turismisihtkoht, kui leidub turiste, kes seda kohta külastavad. Turist kombineerib üksikud turismitooted. Seeläbi on turistil oluline roll sihtkoha turismitoodete kujundamisel. (Tripon, Cosma 2018)

Mõiste „turismisihtkoht“ on üks põhilisi turismis kasutatavaid kontseptsioone (Saraniemi, Kylänen 2011). Saraneimi ja Kylänen toovad oma töös välja neli erinevat lähenemist turismisihtkoha mõistele. Esimene lähenemine on majanduslik-geograafiline, teine on

turundusjuhtimisel põhinev. Kolmas on klientidel põhinev lähenemine ja viimane on kultuuriline lähenemine. (Saraniemi, Kylänen 2011) Veel võib öelda, et „turismisihtkoht“ on tüüpiline geograafiline termin ja seda mõistetakse kui osana geograafilisest ruumist (Zemla 2016). Turismisihtkoht on geograafiline termin, sest turismisihtkohal on olemas kindlaks määratud piirid. Termin selgitamisel võib kasutada Tartu valla ja Tartu linn näidet. Mõlemad saab võtta eraldi turismisihtkohana, sest nad on eraldiseisvad haldusüksused. Kui turist tarbib teenust väljaspool linna piire, siis on tema külastatud sihtkoht Tartu vald. Sihtkohaks olemine on oluline mõjutegur, mis võib kaasa aidata regiooni arengule nii linna- kui maapiirkonnas.

1.1.2. Maaturism

Turismil on oluline roll maapiirkondade keskkonna-, majandus-, sotsiaal- ja kultuuristruktuuride, protsesside ja dünaamika muutmisel. Turismi arendamine sõltub suuresti kaubanduslikest, majanduslikest ja logistilistest probleemidest. Probleemseteks kohtadeks võivad osutuda toote kvaliteet ja sellele ligipääs, asukoha infrastruktuur, oskused ja oskustele juurdepääs ning investeerijat huvi. Maapiirkondadel on suuremas osas loetelus välja toodud aspektides raske võistelda linnastunud või rohkem arenenud aladega. Seega on väga võimalik, et maaturismil on suur roll maapiirkonna standardite kujunemisel ja maamajanduse kasvul. (Ionela 2015)

Maaturism on alternatiivne turismivorm, mis pakub suurt huvi turistidele, kes võtavad reisi planeerides ühe elemendina arvesse külastatava sihtkoha jätkusuutlikkust. Selline keskkonna austamine ja sihtkohtade eristamine on üheks sektori kasvu alustalaks. Maaturism on võrreldes teiste turismiliigitustega viimastel aastakümnetel näinud suurt kasvu. (Villanueva-Alvaro. et al. 2017) Maaturismil on maapiirkonnas oluline roll, sest toote või elamuse nautimiseks peab turist liikuma turismisihtkohta.

Maaturismi on lihtsam arendada ja selle arendamine on vähem kulukas kui teised maaelu majandusarengu strateegiad, näiteks tootmine. Maaturismi on võimalik arendada kohalikul tasandil, kohalike elanike ja väikeettevõtete osalusel. (Wilson et al. 2001: 132) Tihti ongi need ettevõtted kohalike elanike poolt loodud. Tõenäosus, et maapiirkonnas pole maaturismi arendamiseks piirkonnaväliseid asutusi ja ettevõtteid vaja, on suur. Kuigi turismi arendamine võib teatud juhtudel, näiteks suurtes kuurortpiirkondades, olla kallid või hõlmata

suuri ettevõtteid ja kaubanduskette, saab maaturismi arendada suhteliselt väheste investeerimislaenude, koolituste ja kapitaliga (Wilson et al. 2001: 132).

Maaturism annab võimaluse väikeettevõtetele, mida muidu oleks maapiirkondades väikese rahvaarvu tõttu raske pidada. Turismil on maapiirkondades mõju eelkõige kahte liiki ettevõtetele. Esimesse gruppi kuuluvad ettevõtted, mis on otseselt seotud turismiga, näiteks vaatamisväärsused, muuseumid ja majutusasutused. (Wilson et al. 2001: 132) Sinna alla võiks kuuluda ka söögikohad, saalid üritusteks ja vabaõhulavad. Teise gruppi kuuluvad ettevõtted, mis on kaudselt seotud turismiga, näiteks bensiinijaamad ja toidupoeid (Wilson et al. 2001: 132).

1.2. KOHALIK OMAVALITSUS

1.2.1. Kohaliku omavalitsuse olemus

Mõiste „kohalik omavalitsus“ (edaspidi ka: KOV) on kohaliku omavalitsuse seaduses (edaspidi KOKS) kirjas järgnevalt: „Kohalik omavalitsus on põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi.“ (Kohaliku omavalitsuse seadus 2013)

Kohaliku omavalitsuses korraldus seaduses on § 4 kohaselt kohaliku omavalitsuse üksusel kaks omavalitsusorganit. Üks on volikogu ja teine on valitsus. Seaduses on sätestatud, et volikogu on KOV-i esindusorgan. Volikogu valitakse valla või linna hääleõiguslike elanike poolt kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse alusel. Volikogu peamisteks ülesanneteks on olulistema kohalikku elu puudutavate otsuste tegemine, valla arengu suunamine, kontroll omavalitsuse tegevuse üle ja valla- või linnaeelarve vastuvõtmine. (Kohaliku omavalitsuse seadus 2013)

Teine omavalitsusorgan on omavalitsus. See on volikogu poolt moodustatav täitevorgan, mille ülesandeks on korraldada vallas või linnas sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, territoriaalplaneerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoidu. Erandlikult antakse seadusega need ülesanded kellegi teise täita. Veel kuulub mainitud organi ülesannete hulka vallas või linnas

koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvialakoolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamise korraldus, kui need on nimetatud üksuse omandid. Nimetatud asutuste osas võidakse seadusega ette näha teatud kulude katmist, kas riigieelarvest või teistest allikatest. (Kohaliku omavalitsuse seadus 2013)

1.2.2. Arengukava

Kohaliku omavalitsuses korraldus seaduse paragrahv 37 järgi peab KOV-il olema arengukava. Arengukava on omavalitsusüksuse pika- ja lühiajalise arengu eesmäärke määratlev ja nende elluviimise võimalusi kavandav dokument. Dokument arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Arengukava koostatakse kogu valla või linna territooriumi kohta. (Kohaliku omavalitsuse seadus 2013) Kohaliku elu korraldamiseks ja ülesannete täitmiseks eraldatakse raha kohaliku omavalitsuse eelarvest, mis lähtub arengukavast. Kohalik omavalitsus peab korraldama kõigi huvitatud isikute kaasamise arengukava ja eelarvestrateegia koostamisse (Kohaliku omavalitsuse seadus 2013).

Kohaliku omavalitsuse eelarve on eelarveaasta põhitegevuse tulude ja kulude, investeerimistegevuse, finantseerimistegevuse ja likviidsete varade muutuse plaan koos täiendavate nõuete, volituste ja informatsiooniga, mis on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse vastava aasta tegevuste finantseerimisele (Kohaliku omavalitsuse üksuse fintantsjuhtimise seadus 2020). Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve kinnitatakse üheks eelarveaastaks. Eelarves võib esitada informatsiooni ka eelarveaastast pikema perioodi kohta. Eelarve koosneb 5 osast. Nendeks on põhitegevuse tulud ja kulud, investeerimistegevused, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutused. (Kohaliku omavalitsuse üksuse fintantsjuhtimise seadus 2020)

Arengukava on KOV-i strateegilise planeerimise tulemus. Strateegiline planeerimine on eesmärkide püstitamine ja nende saavutamise teekonna kindlaks tegemine. Samuti tuleb hinnata varem tehtud tegevusi ja hetkeseisu. Nende hinnangute põhjal peab tegema järeldused ja koostama uued eesmärgid. Viimaseks tuleb välja mõelda praktilised meetmed uute eesmärkide täideviimiseks. Strateegiline planeerimine peaks andma vastused

järgmistele küsimustele: kuhu soovitakse jõuda? Mida peab tegema, et jõuda soovitud olukorda, võttes arvesse tänast seisust? Milline on nende tegevuste mõju? Strateegilise planeerimine nõuab väga põhjalikku informatsiooni kogumist, alternatiivide otsimist ja selgitamist, tänaste otsuste tulevase mõju hindamist. Põhiline, mida tuleks arvestada on see, et soovitud tulemuseni jõutakse tehes õigeid otsuseid, kasutamata liialt ressursse. (Rahandusministeerium 2006)

1.3. Ressurssidele toetumine

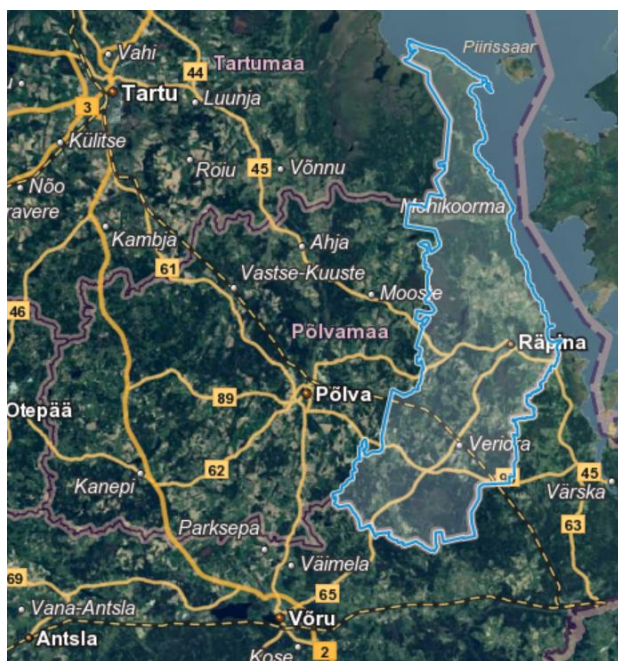
Ettevõtete ressurssidest ja välistele ressurssidele toetumisest rääkides saab toetuda kolmele aspektile. Esiteks vajab ettevõtte/organisatsioon ressursse ellujäämiseks ja oma eesmärkide saavutamiseks. Teiseks võib ettevõtte saada ressursse ümbritsevast keskkonnast või teistelt ettevõtetelt/organisatsioonidelt. Kolmandaks mängivad erinevate asutuste suhete mõistmisel võtmerolli võim ja sõltuvus. Viimane põhimõtte tähendab, et võimutasakaal on tavaliselt sellel asutusel, kes omab seda, mida teised ettevõtted/organisatsioonid vajavad. (Malatesta, Smith 2014) Näiteks on ettevõttel majutusasutus koos paadilaenutusega. Maja ja paadid on ettevõtte valduses ehk nende enda ressurss. Ettevõtte laenutab paati jõele, mis on avalikuks kasutamiseks. Seega, paat on ettevõtte oma ressurss, aga jõgi on väline ressurss, mida ettevõtte enda tarbeks ära kasutab.

Sellest tulenevalt vajavad organisatsioonid ja ettevõtted maapiirkondades ressursse endale lähedalasuvast keskkonnast. Kui ressurssid on olemas, võivad need anda ettevõttele võimu, mõju ja pikaajalise stabiilsuse. Organisatsioonid, millel on vajalikud ressurssid on võimupositsioonil. Samas, organisatsioonid, mis sõltuvad ressursside saamisest teistest, on haavatavad. Seega, ressurssisõltuvuse teooriale toetudes on võim ja ressurssisõltuvus pöördvõrdelises seoses: asutuse X võim ettevõtte Z üle on võrdne ettevõtte Z sõltuvusega asutuse X ressurssidest (Malatesta, Smith 2014).

2. MATERJAL JA METOODIKA

2.1. Uurimisala kirjeldus

Räpina valla pindala on 592,77 km². Seda alates 2017. aastast, kui haldusreformi käigus liitusid Räpina vallaga Meeksi ja Veriora vald. Praegune Räpina valla territoorium on vägagi sarnane varasema Räpina kihelkonna alaga. Räpina valda läbi Võhandu jõgi, mis on Eesti pikim jõgi. Põhjast ja idast piirneb vald Lämmijärvega. Vald on pikliku kujuga (Joonis 1). Naabervaldadeks on Setomaa, Võru, Põlva ja Kastre vallad. Vallas halduspiirkonnas on ainukeseks linnaks Räpina linn. Vallas on veel kolm alevikku: Võõpsu, Mehikoorma ja Veriora. Räpina vallas tegutsev Räpina paberivabrik on Eesti vanim järjepidevalt töötav ettevõtte ja üks vanimaid paberivabrikud Euroopas. Räpinas on ka endine mõisahäärber Sillapää loss. Lossi ümber on kaunis park koos korrastatud teedega ja paisjärv. Lossi läheduses on Räpina aianduskool, mis on Eestis laialdaselt tuntud. (Tutvustus... s.a)

Joonis 1. Räpina vallapiirid (Maa-amet 2021)

2.2. Uuringu kavandamine ja läbiviimine

Esimene meetod oli dokumentide analüüs ehk kvalitatiivuur. Töö protsessi esimese osana analüüsiti kolm Räpina vallaga seotud dokumenti. Esmalt analüüsiti 2003.–2013. aasta ja 2012.–2020. aasta Räpina valla arengukava. Arengukava analüüsi fookusesse võeti kultuuri-

ja turismialased eesmärgid. Järgnevalt töötati läbi 2002. aastal Toomas Mastiku ja Moonika Lehtniidu koostatud Räpina turismipotentsiaali analüüs. Arengudokumentides ja turismipotentsiaali analüüsis esineva turismi ja kultuuri valdkonda puudtava info põhjal koostati küsimused Räpina valla arenguspetsialistile, et välja selgitada omavalitsuses ellu viidud ja kavandatavad investeeringud ning valla seisukohad nendes valdkondades (lisa 1).

Töö tulemused saadi läbi viidud intervjuude analüüsi tulemusena. Esimene intervjuu toimus valla arenguspetsialistiga ja see toetus kolmele Räpina valla kolmele eelnevalt nimetatud dokumendile. Intervjuu toimus veebivahendusel ja kestis 1 tund ja 50 minutit. Intervjuud valitud ettevõtjatega toimusid peale intervjuud arenguspetsialistiga. Küsimused ettevõtjatele toetusid arenguspetsialistilt saadud vastustele (lisa 2).

Toitlustusettevõtteid on vallas kokku kolm, majutusettevõtteid on kuus. Seega oli kokku algses valimis üheksa ettevõtet. Toitlustusettevõtetest oli valimis kaks ettevõtet, sest kolmas ettevõtte on tegutsenud umbes aasta aega. Majutusettevõtteid oli valimis viis, sest ühe ettevõtte esindajaga ei saadud kontakti. Ettevõtteid on seega töös kokku seitse. Kahte toitlustusettevõtet, käsitletakse töös kui T_1 ja T_2 . Majutusettevõtteid on viis ja need jagunevad kahte gruppi. Esimesse gruppi kuuluvad ettevõtted, kus koos majutusega pakutakse lisaks renditavaid teenuseid. Teine grupp on ettevõtted, mis on spetsialiseerunud põhiliselt majutusele. Esimese grupi ettevõtteid käsitletakse töös kui MR_1 , MR_2 ja MR_3 . Teise grupi ettevõtteid käsitletakse vastavalt M_1 ja M_2 .

Valitud ettevõtetega viidi läbi intervjuud veebivahendusel või kontaktselt ettevõttes kohapeal. T_2 esindaja soovis ajapuuduse tõttu vastata küsimustele kirjalikult ja MR_1 esindajaga toimus vestlus telefoni vahendusel. Intervjuud ettevõtjatega toimusid 4.–16. mail. Intervjuud kestsid 33 minutist kuni 1 tunni ja 55 minutini. Intervjuud salvestati ettevõtjate loal, seejuures tehti intervjuude ajal ka kirjalikke märkmeid. Hiljem kuulati salvestised üle ja täiendati kirjapandut. Need süstematiseeriti ning analüüsiti.

3. TULEMUSED

3.1. Dokumentide analüüs

Dokumentide analüüsimisel leiti valdkonnad ja objektid, mida Räpina valla turismi arendamiseks võiks arendada. Kõige esimesena vaadati arengukavasid aastatest 2003–2012 ja 2013–2020. Mõlemas arengukavas on turismialaseks eesmärgiks valitud Räpina valla turismiarengu aktiveerimine. Mõlemas arengukavas on turismialased ülesanded sarnased. Kuna turismiga seonduvaid valdkondi ja objekte oli vähe, töötati lisaks läbi ka 2002. aastal koostatud Räpina valla turismipotentsiaali analüüs. Dokumente analüüsiti eesmärgiga teha kokkuvõtte investeringutest ja objektidest, millest kohalikule ettevõtjale võiks kõige rohkem mõju avalduda. Ülesanded, valdkonnad ja objektid, mis on turismi potentsiaali analüüsis ja arengukavades, on koondatud (tabel 1).

Tabel 1. Räpina vallas aastatel 2002–2020 koostatud arendusdokumentide analüüs.

Räpina valla turismipotentsiaali analüüs	Räpina valla arengukava 2003-2012	Räpina valla arengukava 2013-2020
Toetada kodumajutuse ja turismitalude loomist. Toetada ja koolitada kohalikke potentsiaalseid turismitalude loojaid.	Turismiinfo edastamine koostöös turismiala ettevõtjatega.	Turismiinfo edastamine koostöös turismiala ettevõtjatega.
Teostada järjepidevat Räpina reklaami- ja mainekujundust.	Räpina Koduloo- ja Aiandusmuuseumi säilitamine ja kaasajastamine ja atraktiivsuse tõstmine. Räpina Koduloo- ja Aiandusmuuseumi aiandusalase püsiekspositsiooni väljaarendamine.	Räpina Koduloo- ja Aiandusmuuseumi säilitamine ja kaasajastamine ja atraktiivsuse tõstmine. Räpina Koduloo- ja Aiandusmuuseumi aiandusalase püsiekspositsiooni väljaarendamine.
Liita Räpina suurematesse turismikettidesse.	Turismiinfrastruktuuri ja -objektide korrastamine.	Turismiinfrastruktuuri ja -objektide korrastamine.
Leida vahendid Räpina ranna endise hiilguse taastamiseks ja Võõpsu sadama väljahitamiseks.	Räpina ranna, Lämmijärve ranna ning Võõpsu sadama korrastamine ja puhkevõimaluste loomine sh rahvapoolt kasutust leidvate supluskohtade korrastamise toetamine.	Räpina ranna ja Võõpsu sadamaala detailplaneeringujärgne arendamine ning Räpina paisjärve supluskohta korrastamine ja puhkamisvõimaluste loomine, sh rahva poolt kasutust leidvate

		supluskohtade korrastamise toetamine.
Arendada kalaturismi.	Räpina mõisakompleksi arendamine.	Räpina mõisakompleksi arendamine.
Sillapää lossi remont ja korrastatud turismiobjektiks väljakujundamine.	Räpina piirkonda tutvustava info- ja reklaammaterjali koostamine ja välja andmine.	Räpina piirkonda tutvustava info- ja reklaammaterjali koostamine ja välja andmine.
Luu võimalused autokaravanide peatumiseks.	Turismiettevõtluse arenguks vajalike tingimuste loomine ning turismiettevõtjatega koostöö arendamine.	Turismiettevõtluse arenguks vajalike tingimuste loomine ning turismiettevõtjatega koostöö arendamine.
Vaja välja töötada kindel üritus või traditsioon, mille kaudu pääseks Räpina "kaardile".	Räpina valda läbiva Võhandu jõe potentsiaali ja võimaluste avastamine ja ära kasutamine turismi edendamise ja arendamise eesmärgil.	Räpina valda läbiva Võhandu jõe potentsiaali ja võimaluste avastamine ja ära kasutamine turismi edendamise ja arendamise eesmärgil.
Paisjärve ümbruse korrastamine.	Räpina poldri matkatee märgistamine ja matkajatele läbitavana hoidmine.	Räpina poldri matkatee märgistamine ja matkajatele läbitavana hoidmine.

3.2. Intervjuud

Tabelis 1. välja toodud ülesannetele toetudes koostati küsitluskava, mille abil viidi läbi intervjuu Räpina valla arenguspetsialistiga (Lisa 1). Arenguspetsialisti vastustele toetudes koostati küsitluskava kohalikele ettevõtjatele (Lisa 2).

3.2.1. Autokarvanide parkimiskohad

Räpina valla territooriumil on 2020. aasta algusest alates kümme autokaravanidele mõeldud parkimiskohta, mis asuvad Räpina sadama juures ja kuuluvad sihtasutusele Räpina sadam. Parkimiskohal ööpäevaks peatumine maksab 20€, hinna sisse kuulub elektrisüsteemi, vee ja pargimiskoha kasutamine. Lisatasu eest on peatuja võimalik ka duši kasutada. Investeeringuid vajab veel grillkoda.

M₁, M₂, MR₂ ja MR₃ ettevõtetes puuduvad autokaravanidele mõeldud parkimiskohad. Kõik loetletud ettevõtted arvavad, et sadamas asuvad autokaravanide parkimiskohtadel pole neid mõjutanud. M₂ esindaja toob välja, et mõtles kunagi oma ettevõttesse karavanidele mõeldud parkimisplatsi rajada, kuid ei näinud selles tulu. Tema otsust vallas olemasolev parkimisplats aga ei mõjutanud. MR₂ on arvamusel, et Räpina valda sihtkohana turundades on parkimisplats hea. Autokaravanide parkla annab turistidele võimaluse piirkonda kauemaks jääda.

Mõlemal toitlustusettevõttel on oma parkimisplats, millel on võimalik parkida ka autokaravanidel. T₁ kõrval asub Coop Konsum ja ettevõtjal on Põlva Tarbijate Ühistuga kokkulepe parkimisplatsi kasutamiseks. Ettevõttele T₁ on autokaravanide parkimisplats mõjunud positiivselt. Inimesed, kes neid parkimisplatse kasutavad, käivad nende juures einestamas, samuti on toitu kaasa ostetud. Teistest majutus ettevõtetest erineb MR₁, kellel on autokaravanidele mõeldud kaks parkimiskohta. Sellest tulenevalt on ettevõttele sadamas asuvad autokaravanide parkimiskohad avaldanud negatiivset mõju. Ettevõtja võtab seisukoha, et sellise parkla ehitamine on ebavõrdne konkurents. Ettevõtja ehitab parkla oma rahast, aga omavalitsus teeb seda toetustest või maksumaksja raha eest. MR₁ ütleb ausalt, et ta pole rahul investeeringuga autokaravanide parklasse.

3.2.2. Avalike objektide viidad

Räpina vallavalitsus (edaspidi ka: VV) on teadlik viitade probleemidest. Arenguspetsialist on seisukohal, et tegu pole suure probleemiga, sest turistid kasutavad järjest rohkem IT-lahendusi. Kui aga objekt korda tehakse lisatakse vastav viit. Varasemalt on aga probleeme tekitanud viitade lõhkumine ja varastamine. Arenguspetsialist on veendunud, et tänast olukorda 2002. aastaga, mil tehti turismipotentsiaali analüüs, võrreldes on viitade seis parem, kuid siiski mitte perfektne. VV-s on mõeldud ka muudele lahendustele, näiteks audiogiidi loomisele.

Ettevõtjad MR₁, MR₂, MR₃, M₂ ja T₁ arvavad, et viitade seis vallas on kehv. M₁ kinnitab, et nende piirkonnas on viitade olukord korras, ainult üksikutel ajaloolistel objektidel on viidad puudu. Ettevõtja lisab seejuurde, et ta ei oska ülejäänud valla piiridesse kuuluvate viitade seisukorda kommenteerida. Ettevõtjate ettepanekud on, et viitadel võiks olla ka rohkem inglise keelt. Samuti võiks vanad ja eksitavad viidad eemaldada, kuni tekib võimalus uute paigaldamiseks. Kuigi kõik ettevõtted, välja arvatud M₁, on viitade seisu suhtes kriitilised, pole kliendid neile viitade probleemist kurtnud. T₁-le on kurdetud just ettevõtte viitade puudumise üle.

Üldisemalt aga teevad ettevõtjad ettepaneku viitadel edaspidi rohkem inglise keelt kasutada. Samuti leitakse, et vanad ja eksitavad viidad võiks eemaldada seniks, kuni avaneb võimalus uued paigaldada. Kõik ettevõtjad on ühtsel seisukohal – viitade olukord nende ettevõtteid mõjutanud pole.

3.2.3. Räpina poldri matkatee

Poldri matkateed vallavalitsus enam ei reklaami. VV lõpetas matkatee hoolduse, sest see läbib mitmeid eramaid ja -teid. VV otsustas, matkatee reklaamimise lõpetada, sest nad ei suuda taga küllastajate ohutust. Näiteks on varasemalt olnud probleeme matkateel liikuvate lahtiste koertega. Otsust on lisaks põhjendatud ka asjaoluga, et soovi korral on matkatee leitav ka reklaami tegemata.

MR₁, MR₂, MR₃, M₁ ja mõlemad toitlustusettevõtted on arvamusel, et poldri matkarada pole olnud neile ettevõtte seisukohast oluline. Seetõttu pole ka selle propageerimise lõpetamine nende ettevõtet mõjutanud. Üks ettevõtja kuulis aga matkarajast esimest korda. Ettevõtte M₂ lisab, et neid on külastanud ornitoloogid, kes on ka matkarajal käinud. Ettevõttele on matkarada oluline, kuid nad pole tundnud, et matkarada oleks varasemalt propageeritud. Sellest tulenevalt ei ole reklaami lõpetamine ettevõtet mõjutanud.

3.2.4. Nägemus Võhandu jõe kasutamisest turismis, avalikud maad Võhandu jõe ääres ja Võhandu maraton

Arenguspetsialist toob välja asjaolu, et vallast läbi voolavale Võhandu jõele tehti just uuring. Selles on käsitletud kõiki jõge puudutavaid probleeme, näiteks eramaad ja NATURA kaitsealad. Uuringu käigus kaardistati terve Võhandu jõe ulatuses vallamaa piirid, et järgmise sammuna tagada ligipääs jõeäärsetele valla maadele. VV arvates läheb Võhandu jõe turismialane kasutamine vallas järjest paremaks. Üha enam tahavad ettevõtted Võhandu jõe arendamisel kaasa aidata, näiteks ehitas Võhandu maratoni korraldaja Leevakul jõe kanuude ülekäigu.

Kõiki ettevõtteid mõjutab Võhandu maraton positiivselt, sest siis on majutusettevõtetel voodikohad broneeritud. Võhandu maraton toob toitlustusettevõttesse uusi kliente nii maratonlaste kui ka kaasaelajate näol. Avalikele maadele parema ligipääsu tagamine ühegi ettevõtja arvates neid ei mõjutaks. Nägemusi jõe kasutamisel on erinevaid. M₂ ja MR₁ arvates võiks jõel teha vallasiseseid väiksemaid üritusi. T₁ arvab, et suurim mõju jõe kasutamisel on ilmal – mida ilusam suvi, seda rohkem on küllastajaid.

3.2.5. Räpina paisjärve rannaala ja ümbrus

Arenguspetsialisti arvates polnud rannaala korrastamisel midagi väga keerulist, sest varasemalt oli koostatud detailplaneering. Ehitusega samuti probleeme polnud. Kogu paisjärv on Natura2000 ala. Sellega on VV-1 kohustus igat oma sammu Keskkonnaametiga kooskõlastada. Kõige ajamahukam oli lubade taotlemine ja nende saamine, tagasilööke õnneks polnud. Ainus kaebus on olnud see, et järv läheb natuke liiga järsult sügavaks. VV kaalub, et võib olla kunagi saab sinna ehitada rannahoone, mis täidaks ala viimase vaba ruumi. Seal võiks olla jäätise müügikoht ja paadilaenutus.

M₂, T₁, M₁ ja MR₃ tegevust pole paisjärve rannaala ja ümbruse korrastamine mõjutanud. M₂ on alati pakkunud paisjärves ujumisvõimalust. Eelmisel aastal laiendas ettevõtja aga oma tiiki ja tegi liivaranna, sest kliendid eelistavad veekogu, mis on vahetusläheduses. T₂ on aga paisjärve rannaala korda tegemine mõjutanud positiivselt. Ettevõtte asub paisjärve ääres, mistõttu on nad arvamusel, et rannaala parem seisukord on neile rohkem külastajaid toonud. MR₁ ja MR₂ pole rannaala korrastamine otsesest mõju avaldanud. Teisalt leiavad nad, et kaudne mõju on siiski olemas. Näiteks saadavad nad oma külastajaid sinna. Ühtlasi leiavad mainitud ettevõtted, et korras rannaala võib turistile hea mulje jätta ja teda piirkonda tagasi kutsuda. Kolm ettevõtjat leiavad, et rannahoone ehitamine pakuks neile konkurentsi, nii paadilaenutuse kui ka jäätisemüügi osas. Ühe ettevõtja esindaja arvab, et hea lahendus oleks, kui hoone antaks juba paadilaenutusega tegelevale ettevõttele hallata.

3.2.6. Peipsi järve ära kasutamine turismis

Peipsi järve kasutamine turismi otstarbel on viimasel ajal vallavalitsusele prioriteediks, sest omavalitsusena jäädakse turundamisel üksinda hätta. Peipsi järve festival ja Peipsi toidutänav on toimund Rāpina sadamas neljandat või viiendat korda koostöös Peipsimaa turismiga.

MR₁, MR₂ ja MR₃ on Peipsi järve suurem ära kasutamine mõjutanud pigem positiivses suunas. Nimetatud ettevõtetel on alati kliente rohkem kui Rāpina vallas toimub mõni suurem üritus. M₁ ja M₂ esindajad aga arvavad, et Peipsi järvega seotud turismialgatused ei ole neile rohkem kliente toonud. Peipsi järve festivali ajal on nende arvates Mehikoormas rohkem rahvast kui Rāpina linnas. Järve festivali ajal on ka neil majutus täielikult broneeritud. M₂ esindaja arvab, et tulevikus võiks üritused nende tegevust mõjutada positiivselt.

Toitlusettevõtetele on Peipsi järve esile tõstmine turismiobjektina mõjunud positiivselt. Läbisõidul Peipsi äärde astub rahvas läbi sööma. Peale ürituste külastamist tullakse samuti nende juurde einestama.

3.2.7. Räpina sadama arendamine ja rannaala korda tegemine

Vallavalitsus on Rāpina sadama arendamisele palju rõhku pannud. Sadamat saab kasutada nii harrastuspüüdja, elukutseline kalamees kui ka lihtsalt puhkaja. Puhkuse hõlbustamiseks on ehitatud kohvikuhuone ja grillkoda. Mõeldud on ka igal aastal toimuvale laagriale. Sellest tulenevalt on loodud pesemis- ja istekohad ning avalikud WC-d. Lisaks on ostetud hoonesse külmikud, jäämasin ja kala puhastamiseks mõeldud kraanikauss. Eelnevad investeeringud on tehtud eesmärgiga pakkuda inimesele võimalikult häid võimalusi aja veetmiseks kohapeal. See viiks inimesi ka teiste teenuste tarbimiseni. Elukutselistele kaluritele on eraldatud suletav territoorium, sest varasemalt on olnud probleeme vargustega. Lisaks eelnevale plaanitakse ka rannaala korda teha. Ala vajab väga suurt puhastust, sest kaldas on palju kive. Valla elanikud on talgute raames kaldast küll kive korjamas käinud aga see pole pikaajaline lahendus.

Toitlusettevõtteid on Rāpina sadama arendamine mõjutanud positiivselt. Nad arvavad, kui sadamat poleks, ei käiks neil ka nii palju inimesi. Üks nimetatud ettevõtetest teeb sadamaga koostööd. Majutusettevõtjate arvates võiks rannaala korda tegemine nende tegevust positiivselt mõjutada. Positiivne oleks, kui rohkem inimesi jääks valda kauemaks ja külastaks ka nende ettevõtet. M_1 aga pole tundnud, et Rāpina sadama arendamine oleks tema ettevõtet mõjutanud. Samuti ei mõjutaks tema ettevõtet ranna korda tegemine. M_1 on seisukohal, et sadamal võiks neile positiivne mõju olla, kui sealt teeks laevad regulaarseid sõite ja võtaks Mehikoorma sadamast inimesi peale. M_2 on praegu sadama arendamine mõjunud positiivselt Praegu positiivselt, sest sadam lisab kohale atraktiivsust, samuti saab sinna oma klientegi uudistama saata. Negatiivne mõju avalduks ettevõttele, kui sadama lähedale tehtaks majakesed. Seeläbi looks vallavalitsus ebavajaliku konkurentsi. M_2 arvates võiks rannaala korrastamine neile positiivselt mõjuda.

MR_1 ja MR_3 on sadama arengul olnud nii negatiivset kui ka positiivset mõju. Konkurentsi pakuvad sadama ruumide rent ja autokaravanide parkimiskohad. Positiivset mõju on avaldanud see, et klienti saab saata sadamat vaatama ja sadam lisab vallale atraktiivsust. MR_1 on arvamusel, et potentsiaali oleks enamaks ja sadama tegevus on „unne vajunud“.

Rannaala korda tegemine võiks mõlemat ettevõtet positiivselt mõjutada. Korras rannaala lisaks vallale atraktiivust, ettevõtjad saaks oma kliente sinna suunata. Samuti võiks tekkida suvitajaid, kes tulevad piirkonda tänu rannale, ööbides kohalikesse ettevõtetes. MR₂ pole sadam mõju avaldanud, kuid leiab, et tulevikus võib negatiivne mõju tekkida. Seda seetõttu, et sadamasse osteti mootorpaat järvehädaliste aitamiseks. Ettevõtjal on kartus, et seda võidakse suvel hakata ära kasutama teistel eesmärkidel, näiteks lõbusõitude tegemiseks. See avaldaks neile negatiivset mõju, sest tekiks otsene konkurents, mis on vallavalitsuse tegevusest tingitud. Rannaala oleks pidanud MR₂ arvates juba varasemalt korda tegema. See annaks parema võimaluse kohalikule elanikule ujumas käia.

3.2.8. Mehikoorma rannaala arendamine

Arenguspetsialisti sõnul on Mehikoorma rannaala juba arendatud ja plaanis on ka edasine arendamine. Edasine arendamine sõltub aga rahastusest. Raha on piirkonna arendamiseks keerulisem leida, sest tegemist on kõrvalise kohaga.

M₂, T₂ ja MR₂ tegevusele ei avaldaks Mehikoorma rannaala arendamine mõju. M₂ toob välja, et ei ta seosta suvehooaega Mehikoormaga, sest tema majutust kasutavad kalamehed talvel. MR₁ ja MR₃ võiks rannaala arendamine mõjutada positiivselt. Põhjuseks on klientide huvi kala vastu ja piirkonna üldine parem atraktiivsus. M₁ on rannaala arendamine mõjutanud positiivselt. Kiidab, et rannaala on korda tehtud, sest varasemalt Meeksi vallavalitsus sellega ei tegelenud. Ettevõtja arvates polekski edasi arendamist enam vaja. Ala vajaks ettevõtja arvates lihtsalt järjepidevat hooldamist.

3.2.9. Sillapää lossi renoveerimine

Hetkel (2021) renoveeritakse Sillapää lossi saali ja kaht kõrvalruumi. Mõis peaks valmima 2021. aasta septembriks. Vallal on aga mõisa propageerimiseks/reklaamimiseks kindlad plaanid. Lõpptulemuseks plaanib vald renoveerida lossi kogu esimese korruse. Seda eesmärgiga korraldada seal nišši üritusi, näiteks... Nii avaneks võimalus tuua piirkonda äriturismi. Lisaks teiste suunitlusega inimeste piirkonda toomisile, loodetakse teenida ka kasumit.

T₁, MR₃, M₁, MR₁, M₂ mõjutaks lossi renoveerimine positiivselt. Nimetatud majutusettevõtjad arvavad, et üritused võiksid neile juurde tuua majutust soovivaid kliente. T₁ arvab, kui turist käiks lossi vaatamas, siis tuleks ta ka nende juurde einestama. Kui

toimuksid üritused, siis on võimalik, et ettevõtted, kes vastavaid üritusi korraldavad, telliksid neilt toitlustuse. Lihtsalt lossi renoveerimine aga lisaks kohale atraktiivsust ja oleks veel üks kena koht, kuhu külastajaid suunata.

T₂ ei oska prognoosida, kas lossi renoveerimisest oleks tema ettevõttele mingit mõju. MR₂ on arvamusel, kui lossis hakataks madalama hinnaga peosaali või seminariruumi pakkuma, siis oleks see neile otsene konkurents. Konkurents seisneb selles, et toimuva ürituse võiks korralda ka MR₂ ise. Ettevõtja peaks sel juhul oma puhkemaja saali ja sellega seonduva ümber planeerima.

3.2.10. Koduloo- ja aiandusmuuseum ja Räpina paberivabrik

Vallvalitsus soovib muuseumis veel paremaid võimalusi eksponaatide näitamiseks ning mõisa ja piirkonna ajalugu kujutamiseks. Vallavalitsus tahaks muuseumis eksponeerida Räpina paberivabriku ajalugu ja leida muuseumi kaudu võimalus, et teha tuure paberivabrikus.

M₁, M₂, MR₁, MR₃ ja mõlemat toitlustusettevõtet mõjutaks kompleksi arendamine positiivselt. Varasemalt on olnud võimalus teha kokkuleppele paberivabrikus ringkäiku. Ettevõtjate arvates võiks olla mingi süsteemsus, kus on kellaajad, hinnad. Tänu paberivabriku tuuridele oleks turistil piirkonnas rohkem tegevust ja ta võiks jääda piirkonda ööbima või minna kohalikku toitlustusettevõttesse sööma. Üks toitlustettevõtte on varasemalt sarnaseid tuure toitlustanud ja loodab ka tulevikus seda teha. MR₂ ei oska öelda, kas sellisest lahendusest avalduks tema ettevõttele mõju.

3.2.11. Räpina loomemaja renoveerimine

Räpina loomemaja ei kuulunud algselt Räpina vallavalitsusele. Nüüd kuulub loomemaja Räpina inkubatsioonikeskusele, mis on Räpina vallavalitsuse asutatud Loomemaja renoveerimiseni jõuti spontaanselt ühel üritusel vesteldes. Piirkonnas oldi loomemaja arendamisel ühed esimesed. Kohalikud ja ka turistid on ametniku arvates loomemaja hästi vastu võtnud. Kõik, teenused ja tooted, mida loomemajas pakutakse, on kohalik. Loomemaja leiab edasiarenguks enamasti alati ise ideid, et mida ja kuidas arendada. Loomemajas pakutakse ruume alustavale ettevõtjale.

M₂, MR₁ ja toitlustusettevõtetele on loomemaja renoveerimine avaldanud positiivset mõju. Kui loomemajas toimub üritusi, siis tellitakse neilt toitlustusteenust või tullaakse nende juurde sööma. Nimetatud majutusettevõtted soovivad oma klientidel külastada loomemaja, sest seal on sageli mõni näitus. Samuti on üks majutusettevõtte teinud loomemajaga koostööd. Loomemajas viidi grupile läbi kursus ja pärast kursust ööbis grupp ettevõtja juures.

Loomemaja renoveerimine on negatiivselt mõjutanud MR₂ ja MR₃ tegevust. Loomemaja on ettevõtjatele otsene konkurent, sest ühe teenusena pakutakse peosaali rentimist üritusteks, mis soodsama hinnaga ettevõtja pakutavast hinnast. Üks ettevõtjatest jättis lisahoone ehitamise katki, sest loomemaja poolt pakutava konkurentsi tulemusena kaotas investeering mõtte. Loomemaja mida haldab inkubatsioonikeskus on ka ettevõtja olemasolevale hoonele konkurent. Üks ettevõtja leiab, et loomemaja renoveerimine ei ole tema tegevusele mõju avaldanud.

3.2.12. Räpina tuletõrjeväljak ja selle lava

Räpina linna tuletõrjeväljaku lava plaanitakse lammutada. Vallavalitsuses arutatakse, milline lava võiks asemele tulla. Peamiselt arutletakse lava välimuse ja funktsioonide üle. Ollakse kahe valik vahel – kas ehitada midagi suurt ja statsionaarset või valida lava, mida saaks püstitada vastavalt olukorrale.

M₁ ei usu, et uus lava tema ettevõtet mõjutaks. Ülejäänud ettevõtted on nõus, et tuletõrjeväljak vajab uut lava ja üleüldist korrastamist. Suurem osa ettevõtjaid sooviks statsionaarset lava. Seal saaks teha kohalikke üritusi ja kui turist jalutab lavast mööda jääks see talle kohe meelde. Lisaks lastemänguväljakule võiks platsil olla pinke, millel lapsega kaasa tulnud inimene saaks istuda. Avaldati ka soovi, et välijõusaali võiks tuua tuletõrjeväljakule. T₁ seevastu arvab, et lava võiks olla selline, mida saab püstitada vastavalt olukorrale. MR₂ arvates peab enne uue lava püstitamist mõtlema, mis on lava püstitamise eesmärgid ja sellele tuginedes otsustama milline lava oleks parim.

3.2.13. Kontserdid ja teatrietendused. Kas ainult kohalikule?

Räpina vallavalitsus ei plaani olla suurte kontsertide korraldaja. Vallavalitsus leiab, et sellised ettevõtmised ei tasu ära. Peaks olema midagi väga erilist, et üritus turismi seisukohalt kasu tooks. Praegu on üldine tendents selline, et kontserdid, mida korraldatakse

üle Eesti tuuridena, ei meelita inimesi, kes elavad väljaspool Räpinat, kohale. Mis aga puudutab teatrietendusi, siis neid tuuakse valda, kuid huvi on siiski väiksem, Inimesed eelistavad etenduse vaatamisele lisaks üleüldist teatris, näiteks Vanemuises, käimise kogemust.

Toitlusteetevõtteid mõjutaks negatiivselt suuremate kontsertide ja teatrietenduste puudumine, sest enne ja pärast üritust käiakse nende juures söömas. T₁ arvab, et nendel üritustel käib ikkagi ka rahvast kaugemalt, näiteks ümberkaudsetest valdadest. MR₁ arvab, et raske on hinnata seda, milline mõju oleks kontsertide ja etenduste puudumisel tema ettevõttele. Ettevõtjal nägemuse kohaselt võiks aga uus lava koos uute üritustega teistest piirkondadest inimesi kohale meelitada. MR₃ arvates aga sõltub inimeste tulek üritusest, aga pigem käib inimesi ka kaugemalt. Ettevõtja arvab, et nende ettevõttele oleks ürituste ära jätmisel negatiivne mõju, sest öömajaliste arv kahaneks.

Seevastu M₂ ja MR₂ arvates käib sellistel üritustel ainult kohalik inimene. Mõlemad on arvamusel, et nende ettevõtet ürituste ära jätmise ei mõjutaks. M₁ ei oska üleüldisest valla seisukohast vastata. Ettevõtja teab aga öelda, et varasemalt on Mehikoormas toimud kontserditel või etendustel käinud rahvast kaugemaltki. Ettevõtet on juba praegu negatiivselt mõjutanud ära jäänud üritused ja negatiivne mõju võib edasiste ürituste ära jäämisel veelgi suurenedada.

3.2.14. Räpina valla väikesed lavad

Räpina vallas on peale Räpina tuletõrjeväljaku lava veel Veriora, Leevaku, Ruusa, Leevi, Võõpsu vabaõhulavad ja Mehikoormas latikaplats. Väiksematesse kogukondadesse ei plaani vallavalitsus enam uute lavade ehitust. Arenguspetsialisti sõnul on aga kogukonna jaoks lava olemasolu tähtis, sest kohalikud näevad lava küla sümbolina.

Kõik ettevõtted on ühel arvamusel, et väikesed lavad ei mõjuta nende tegevust. Siiski peavad nad lava olemasolu väikese kohtades vajalikuks. Ettevõtjad näevad lava kogukonna kogunemispaijana. Sellised peod on kogukonna ühendajad. Üks ettevõtja lisab, et lava olemasolul võiks kogukond seda ise hooldada.

3.2.15. Rápina uus staadion

Rápina linnas on valmimas uus staadion, mis on eelkõige mõeldud Rápina Ühisgümnaasiumile ja spordikoolile. Seetõttu pole laiemamõõtmeliste võistluste korraldamine vallavalitsuse prioriteetide hulgas. Kui aga keegi soovib omaalgatuslikult spordiüritusi korraldada, poleks vallavalitsus selle vastu.

Kõik majutusettevõtjad on arvamusel, et staadioni renoveerimine eraldiseisvana neid ei mõjuta. Kui staadionil toimuks mitmepäevased üritused siis nende kaudu võiks ettevõtetele positiivne mõju avalduda, sest broneeritaks öömaja nende ettevõttes.

T₁ mõjub uue staadioni ehitus positiivselt. Ettevõtte on juba varasemalt Ühisgümnaasiumiga koostööd teinud. Seega kui oleks isegi ühepäevased koolilaste võistlused siis ettevõttel avalduks positiivne mõju. T₂ ei oska täpsemat mõju prognoosida.

3.2.16. Hea kodu päevad ja Võõpsu kalameestepäev

Üritused Hea Kodu päevad ja Võõpsu kalameestepäev on Rápina vallavalitsuse poolt korraldatud. Nende ürituste pärast pole eraldi investeringuid objektidesse tehtud, vaid vaadatakse valla tervikpilti.

MR₃ ja toitlustetevõtetele on üritused mõjunud positiivselt. MR₃ ettevõttes on tavaliselt nende ürituste ajal majutus broneeritud. Toitlustusettevõtteid külastavad inimesed, kes on eelnevalt nimetatud üritusi külastanud.

M₁, M₂, MR₁, MR₂ ei ole need üritused mõju avaldanud, sest lisamajutusi ei tule. Ettevõtjad leiavad, et need üritused on pigem mõeldud kohalikele elanikele. Samuti arvavad, et Hea kodu päevad on ennast ammendanud. Kasuks ei tule ka see, kui korraldatakse Põlva päevadega samadel kuupäevadel. Ühte ettevõtet varem mõjutasid Hea kodu päevad kuid viimasel kahel aastal pole mõju enam märgata olnud.

3.2.17. Rápina vald kui tõmbekeskus Lõuna-Eestis ja konkurents Setomaaga, Võrumaa valdadega ja Tartumaa valdadega.

Arenguspetsialist leiab, et Lõuna-Eesti mõistes ei ole Rápina vald atraktiivsuse mõttes kõrgel kohal. Vald ei suuda võistelda Võru, Tartu ja Setomaaga. Vallavalitsuses on arutatud, kas tahetaks olla transiidi piirkond ehk kogu Koidulasse liikuv kaup sõidaks läbi Rápina.

Turiste piirkonda aga transiidiga ei too. Ametnik toob välja ka näite, kui üks Koidulasse viivatest maanteedest remondi tõttu suletud oli, siis käis kogu transiit läbi Räpina. Kohalikele see aga ei meeldinud, sest tihenened liiklus tekitas harjumatult palju müra.

Ettevõtjad on ühel meelel, et Räpina vald pole Lõuna-Eestis arvestatav tõmbekeskus. Räpina on nende arvates läbisõidukoht. Ettevõtjad nõusutvad ka väitega, et Räpina vald ei suuda Tartu- ja Võrumaa valdadega võistelda. Osad ettevõtjad arvavad, et Räpinal oleks potentsiaali olla arvestatav tõmbekeskus. Selleks tuleks välja mõelda ainult Räpina vallale omane asi, mis mõjuks atraktiivsena.

3.2.18. Räpina valda külastavate turistide hulk

Vallavalitsus on dilemma ees: kas soovitakse keskenduda turistidele või kohalike elanikele rahuliku ja vaikse elukeskkonna loomisele. Valla ametnik on arvamusel, et kohalikku elanikkonda häiriks suure rahvamassi Räpinas viibimine. Ta leiab, et kohalikel poleks ühekahepäevaste rahvamasside viibimise vastu midagi, kuid pikemaajaliselt arvamus muutuks. Ettevõtja seisukohta arvestades lisab ametnik, et ta mõistab ettevõtjate soovi rohkemate külastajate järele. See oleks kasulik nii neile ka kui vallavalitsusele endale. Arutluse käigus jõuab ametnik järeldusele, et turistide arvukus peaks olema tasakaalus. Nii säilitatakse ka kohalike elanike heaolu.

M_1 , M_2 , MR_3 ja T_1 arvates on suviti turistide külastatavus hulk piisav. Talvel on turiste aga märkimisväärselt vähem. Nimetatud ettevõtted sooviksid, et külastatavus oleks stabiilne aastaringselt.

MR_1 , MR_2 ja T_2 arvates ei ole turistide külastatavus heas seisus. Siin tuuakse võrdlus moment üldisemalt Lõuna-Eestiga. Majutusettevõtja tunneb aga, et COVID-19 võib asja muuta, sest eelmisel suvel oli rohkem kliente, kes polnud varasemalt Põlvamaad külastanud.

3.2.19. Ettevõtete turundamine, vallavalitsuse koostööpartnerid ja koolitus vajadused

Vallavalituses on välja töötanud infovoldiku, milles on märgitud vallas asuvate avalike objektide asukohad. Samuti on voldikust leitavad ettevõtjad, kes on avaldanud soovi enda kohta informatsiooni jagada. Reklaamimise sooviga peab ettevõtja ise vallavalitsuse poole pöörduma. Infovoldikuid korrastatakse ja uuendatakse paari aasta tagant. Siis uurib vald

ettevõtjalt ise, mida nende kohta infovoldikule lisada. Spetsiaalseid koolitusi pole vallavalituse poolt toimunud või aidatud korraldada.

Ettevõtja turundavad ettevõtteid oma kodulehel, Puhka Eestis veebilehel ja erinevates sotsiaalmeedia kanalites. Paar ettevõtet on leitavad ka booking.com leheküljel. Siiski peaks kõigi ettevõtjate koha info olema leitav ka valla infovoldikutes ja kodulehel. Seejuures pole ükski ettevõtja valla poole pöördunud sooviga enda koostatud voldikut jagada.

Kõik ettevõtted peale T_2 on teadlikud valla koostööst Peipsimaa turismi ja Põlvamaa arenduskeskusega. MR_2 , MR_3 ja T_1 arvamus koostööst on neutraalne. Nende ettevõtet see ilmselt ei mõjuta. Seevastu M_1 , M_2 ja MR_1 on arvamusel, et koostöö on alati positiivne. MR_1 esindaja oskab ka välja tuua, et tema kodulehte on läbi Peipsimaa turismi päris palju külastatud. Seega on koostööl tema ettevõttele positiivne mõju.

Kõik ettevõtted peale M_1 ja T_2 oleksid koolitustest huvitatud. Nimetatud majutusettevõtja arvab, kui ta näeks plaanitavate koolituste nimekirja või kirjeldust siis ehk tekiks huvi. Toitlustusettevõtja toimetab vajadusel ise. Ülejäänud ettevõtjad oleksid huvitatud valla poolsetest koolitustest. Täpsemalt ei teate öelda, millistest koolitustest puudust tuntakse. Huvi äratamiseks oleks esmalt vaja koolituse kirjeldust lugeda.

3.2.20. Ettepanekud ja soovitused vallavalitsusele

Ettevõtetest on vallavalitsusele ainsana ettepanekuid teinud kaks ettevõtjat. Üks ettepanek oli seotud maantee parandamisega ja teine ettepanek oli seotud loomemaja saali renoveerimisega. Teised ettevõtjad pole ettepanekuid teinud. Siiski leiavad nad, et kohalikud ettevõtjad ja vallavalitsus võiks arendustegevuse ja arengusuundade teemal pidada ühise arutelu.

Viis ettevõtjat seitsmest on arvamusel, et valla investeeringutel on olnud positiivne mõju nende ettevõttele. Mainitud ettevõtted toovad aga välja loomemaja saali ja sadamaruumid, mida vallavalitsus rendib odavamalt. Nimetatud teenused on ettevõtjale otsene konkurents. Samas on ettevõtted arvamusel, et investeeringud, mis pole neile otsene konkurents ja on tehtud probleemsetesse sektoritesse, on vägagi vajalikud ja muudavad Räpina valla atraktiivsemaks sihtkohaks. Ettevõtjad ootavad aga valla investeeringud, mis hoiaks noort inimest Räpinas. Veel on ka arvamus, et Räpinal on palju suurem potentsiaal. M_2 arvates peavad ettevõtjad olema ise nutikad, kuidas tehtud investeeringuid enda kasuks tööle panna.

M₁ too välja, et ta on väga rahul Mehikoormasse tehtud investeeringutega, sest eelmise valla koosseisus sinna ei investeeritud.

Kuus ettevõtjat arvavad, et Räpina praeguseks ja ilmselt ka edaspidiseks „NOKIAks“ võiks olla Räpina aianduskool. Kuus ettevõtjad peale toovad veel välja ka Räpina paberivabriku. T₁ lisab, et Räpina sadam juba on või võiks tulevikus olla Räpina NOKIA. MR₃ aga toob välja renoveerimisel oleva Sillapää lossi. Huvitava punktina nimetab M₁ kuus kuud tagasi avaldatud Aapo Ilvese ja Supernoova loo, mis räägib Räpinast. MR₁ näeb ühe Räpina NOKIA potentsiaali Hea kodupäevades, juhul, kui üritust uuendada.

Kahe ettevõtja arvates võiks Räpinas olla lastele rohkem mänguväljakuid. Võiks ka investeerida objektidesse, mis hoiaks noori Räpinas. Toitlustus ettevõtja sõnul pole noortel muud teha kui koguneda ja aega veeta bussijaama parklas. Ettevõtja arvates on vajalik ka tuletõrjeväljaku kordategemine. Lisaks rõhutatakse, et nii linna- kui vallasiseselt võiks rohkem panustada lillede ja muude taimede korrashoiule või mitmekesistamisele. Sellega viidataks aianduskooli olemasolule, samuti võiks see mõjuda kaudse reklaamina.

Ühe ettevõtja arvates vajaks vald paberivabriku ja aianduskooli kõrvale veel teatud vau-efekti loovat asja. Ettevõtja arvates on vallast kadunud RMK platsid, kuhu telkijad saaksid minna. Samuti leiab ettevõtja, et Räpina aianduskoolil võiks olla märkimisväärne roll Räpina valla terviklikul turundamisel. MR₃ arvates võiks vallas rohkem noori olla. Noorte vallas hoidmiseks võiks lisaks paberivabrikule olla veel üks ettevõtte, mis looks piirkonda töökohti ja valikuvõimalusi. Veel lisab ta, et pank ja postkontor oleksid võinud Räpinas endisel tööd jätkata. Praegu on postkontor väike ja avatud ainult teatud aegadel.

Ühe ettevõtja arvates võiks vallas olla elektrooniline või audio giid. Turist saaks vallamajast võtta aparraadi ja külastada erinevaid vallas olevaid objekti. Giid võiks rääkida objektide kohta informatsiooni erinevates keeletes. Keele saaks valida iga kasutaja ise. T₂ arvates võiks vallas olla ka autokino.

M₁ on mitmeid ideid. Esiteks võiks nende nägemuse järgi korda teha Mehikoormas asuva majaka. Ettevõtja arvates võiks selle arendada nii, et avaneks võimalus püstitada lava ja korralda seal üritusi. Nende arvates võiks vallavalitsus rohkem ka Meerapaluga tegeleda, sest seal on olemas väga head loodusväärtused. Mehikoorma sadamas võiks ettevõtja arvates olla ka tankla, et laevad saaks tankida. Veel on ettevõtja teadlik, et kohaliku väljõusaaliga on olnud probleeme. Nad soovivad vallavalitsusel lõpetada koostöö firmaga, kes selle

valesti paigaldas, sest liiga tihti on masinatega probleeme olnud. Muidu on ettevõtja arvates välijõusaal väga asjalik, sest nii turistid kui ka kohalikud elanikud kasutavad seda. Veel on kohe ettevõtte kõrval maa-ala, kus on olemas võrkpalliplats ja mõned asjad veel. Sinna võiks lastele teha mänguplatsis, sest lastel pole Mehikoormas väga tegevust. Mehikoormas võiks ettevõtja arvates olla parem seis ka toitlustuse ja prügimajandamisega. Viimasena arvas ettevõtja, et Mehikoorma ajalugu võiks paremini eksponeerida.

M₂ toob positiivsena välja tema ettevõtte teotsani ulatuva kergliiklustee ehituse. Ettevõtet külastavad ka kliendid, kes saavad bussiga. Kergliiklustee võimaldab neil Räpinast Köstrimäele jalgsi liikuda.

Üks ettevõtja on veidi mures Mehikoormas toimuvate ürituste vähesuse pärast. Ettevõtja eeldab, et valla kultuurisuund on praegu selline, et Mehikoormas üritusi ei korraldata. Mehikoormasse ehitati laudtee, mis on ettevõtja arvates väga hea investeering. Laudtee miinusena nimetab ta piiratud vaadet järvele.

Üks ettevõtja toob välja huvitava võrdluse. Ettevõtja on kasvanud Kehras, mis asub Tallinnast 40 kilomeetri kaugusel ja on nii suuruselt kui ka rahvaarvult Räpina vallale sarnane. Seal puudub aga selline ajalugu ja kultuur nagu Räpina vallas. Ettevõtjal käivad juba 30 aastat igal aastal sugulased Kehrast külas ja ütlevad, et Räpina areng võrreldes Kehraga on olnud märkimisväärne. Ta toob välja, et külalised olid vau-efekti kogunud Olerexi tanklat külastades. Samuti olid nad üllatunud, et tankla on ka öösel avatud.

MR₂ tegi ettepaneku, et ettevõtjad võiks Räpina vallas üksteist külastada. Ettevõtja ütleb ausalt, et ta ei julge teise ettevõtte majutust soovitada kui ta ise pole ettevõtet külastanud. Tema arvates võiks kõik ettevõtjad omavalitsuse juhtimisel üksteiste ettevõtteid ja vallasiseid objekte külastada. Siis oleks parem Räpina valda kui tervikut turundada. Nimetatud asjaolu küll intervjuust arenguspetsialistiga esile ei kerkinud, kuid siinses kontekstis on teema püstitamine vajalik. Seetõttu otsustati sellekohast arvamust küsida ka teistelt ettevõtjatelt.

Viis ettevõtjat on koostöö pakkumisega nõus. Mitmed ettevõtted ütlevad, et nemad on alati klientidele soovitanud teisi kohalikke majutusasutusi kui endal on majutus hõivatud. Natukene erineval arvamusel on üks omanik. Ta arvab, et koostöö võiks olla aga tunneb, et eesmärk ei täidaks ennast, sest kohalikke kohti ta enda arust teab ja on neid ka külastanud. Koostööst oleks ettevõtja huvitatud infokättesaadavuse aspektist. Rohkem informatsiooni

soovib ta saada toitlustusettevõtete ja muude tegevuste pakkujate kohta. Üks ettevõtja kurdab ajanappust. Ta pakub, et tema jaoks oleks mõistlikum käia ühe õhtu jooksul ühe objekti või ettevõtte juures.

4. ARUTELU

Räpina vallavalitsus on Räpina valla turismiobjektidesse investeerinud, et tugevdada Räpina valda turismisihtkohana. Arengudokumentides aga investeeringud otseselt ei kajastu ja nii võib jääda mulje, et arengut ei toimu. Ülesannete täitmiseks on aga ellu viidud väiksemaid projekte. Räpina vald ei ole kuurortpiirkond, kuigi mitmed atraktiivsed veekogud ümbritsevad piirkonda. Suurimaks probleemiks peetakse külastajate Räpinast läbisõitmist, eesmärgiga külastada Setomaa valda. Seega oleks vaja vaeva näha, et turist jääks piirkonda. Ettevõtjate arvates oleks vaja leida Räpina vallale omane asi, mis tooks valda rohkem külalisi ja mis tugevdaks Räpina valda kui turismisihtkohta.

Vallavalitsuse suurimaks prioriteediks on asjaolu, et kohalikul elanikul oleks piirkonnas hea elada. Turistid on vallavalitsusele pigem teisejärgulised. Vallavalitsuse põhilised ülesanded on: sotsiaalabi ja -teenused, vanurite hoolekanne, noorsootöö, elamu- ja kommunaalmajandus, veevarustus ja kanalisatsioon, heakord, jäätmehooldus, territoriaalplaneerimine, valla- või linnasisene ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoid. Seega on arusaadav, miks vallavalitsusel on turistide külastatavus teisejärguline. Siiski on väga positiivne, et vallavalitsus panustab turismi arendamisse. Samas soovivad ettevõtjad, et turistide külastatavus oleks paremas seisus. Siiski ei soovi ka ettevõtjad, et Räpina vald oleks suur kuurortpiirkond, kus on alati palju inimesi. Ettevõtjate soov on, et turistid külastaksid Räpina valda stabiilselt aastaringselt. Praegu on ettevõtjate arvates Räpina vald arvestatav turismisihtkoht ainult suvel ja seda ka siis, kui on hea ilm. Ettevõtjad soovivad, et vald investeeriks rohkem lastele mõeldud objektidesse, sest lastega peredel on nende arvates valla piirides vähe tegevust. Ettevõtjad on mures, et vallas on vananev elanikkond ja vallavalitsus ei ole investeerinud valdkondadesse, mis nooremat generatsiooni motiveeriks Räpina vallas elama.

Räpina vald on maapiirkond. Piirkonnas oleks hea, kui rohkem arendataks maaturismi. Seda saaks teha koostöös kohaliku ettevõtjaga. Valdavalt on vallavalitsuse tehtud investeeringud toetanud turismivaldkonna ettevõtjate tegevust. Näiteks on Räpina paisjärve ja Mehikoorma rannaala korrastamine ja sadama arendamine valda palju atraktiivsemaks muutnud. Ettevõtjad usuvad, et sarnane efekt on ka Sillapää lossil, kui selle renoveerimine lõpeb. Siiski tunnevad ettevõtjad, et turistil pole vallas palju tegevust. See on põhiline põhjus, miks turistid Räpina vallas ei peatu.

Erandiks on investeringud, mis pakuvad ettevõtjale otsest konkurentsi. Loomemaja saali välja rentimine soodsama hinnaga kui ettevõtjad saavad pakkuda, ei ole vajalik. Investeeringute puhul, mis võivad pakkuda konkurentsi juba tegutsevatele ettevõtjatele, võiks konsulteerida ettevõtjatega ja leida osapooltele sobivad lahendused teenuste korraldamisel. Kõigi ettevõtjate ühine soov on, et Räpina tuletõrjeväljaku lava võiks olla korras. Ettevõtjate arvates annaks uus lava võimaluse teha suuremaid ja paremaid üritusi. Praegu on lava halvas seisus ja seal toimuvatel üritustel käib ainult kohalik elanik. Uus lava koos uute ja paremate üritustega parandaks ettevõtjate arvates kindlasti Räpinat külastavate turistide arvu ja muudaks Räpina atraktiivsemaks turismisihtkohaks.

Ressurssidest toetuvad ettevõtjad enim Võhandu jõe ja Peipsi järvele. Nende ressursside puudumisel ei saaks mitmed ettevõtjad kanuusid ja paate laenutada. Samuti ei saaks üks ettevõtte tegeleda veespordi teenuste pakkumisega. Ettevõtjad toetuvad suuresti ka vallas toimuvatele üritustele. Peipsimaa turismiga koostöös korraldatud üritused Peipsi järve festival ja Peipsi toidutänav on ettevõtjatele vajalik ressurss. Toitlustusettevõtetes käib rohkem rahvast just nendel päevadel, kui need üritused toimuvad ja majutusettevõtete voodikohad on siis broneeritud. Vallavalitsuse korraldatud Hea kodupäevad ja Võõpsu kalameestepäeva ei ole viimasel ajal ettevõtjat mõjutanud, seega, nendele ressurssidele ettevõtja ei toetu. Ettevõtjate arvates võiks vallavalitsus mõelda uuendustele kohalike ürituste Hea kodupäevad ja Võõpsu kalameestepäev korraldamises. Üritused on ettevõtjate arvates ennast ammendanud ja seal käib ainult kohalike elanik. Hea kodupäevade korraldamisel võiks jälgida, et kuupäevad ei kattuks üritusega Põlva päevad, sest siis külastab üritust veel vähem inimesi. Kalameestepäeva võiks proovida korraldada Mehikoormas, sest ka seal austatakse kala ja see keskkonnamuutus võiks üritusele hästi mõjuda. Siis oleksid vallavalitsuse korraldatud üritused ressursid, millele ettevõtja toetub.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks oli uurida Räpina valla turismiobjektidesse tehtud või edaspidi tehtavaid investeeringuid ja nende mõju kohalikele ettevõtjatele.

Esimese meetodina uuriti Räpina valla arengukavades olnud ülesandeid turismi- ja kultuurivaldkonnas vahemikus 2003–2012 ja 2013–2020. Lisaks analüüsiti veel 2002. aastal tehtud Räpina valla turismipotentsiaali analüüsi ja seal kajastatud ülesandeid Räpina vallas turismi edendamiseks. Teiseks tehti intervjuu Räpina valla arenguspetsialistiga ja Räpina vallas tegutsevate ettevõtjatega, keda need investeeringud võiks mõjutada. Arenguspetsialisti vastustest koostati küsimused ettevõtjatele. Need analüüsiti ja saadi vastused.

Räpina vallavalitsus on investeerinud järgmistesse objektidesse: Räpina sadam, Sillapää loss, Räpina loomemaja, Mehikoorma ja Räpina paisjärve rannaalad, uue staadioni ehitus, kohalikud üritused, infovoldikud. Vallavalitsusel on plaanis investeerida tuletõrjeväljaku lava renoveerimisse ja Mehikoorma rannaala edasi arendamisesse. Arutatud on ka paisjärve äärde hoone rajamist. Vallavalitsus lõpetas Räpina poldri matkatee reklaamimise, sest nad ei suuda tagada matkaraja läbija ohutust.

Ettevõtjatele on positiivset mõju avaldanud enamus investeeringuid. Erandina on toodud välja üksikud näited, kus ettevõtja tunneb, et investeeringu tulemusel on tekkinud ebavõrdne konkurents tema ettevõttele. Ettevõtjad arvavad, et investeeringud on olnud head, sest lisavad Räpinale atraktiivust ja investeeringute tulemusena on Räpinas järjest rohkem tegevusi.

Ettevõtjad on ka arvamusel, et vallas on potentsiaali enamaks. Valda inimeste meelitamiseks oleks vaja midagi, mis on unikaalne ja omane ainult Räpinale. Praegu kahjuks sõidetakse edasi Setomaa valda. Ettevõtjatel on olnud palju kliente, kes ööbivad nende ettevõttes aga külastavad ikkagi Setomaad. Seetõttu oleks võimalik ka uurida, kuidas on Setomaa valla moodustamine ja areng mõjutanud ettevõtteid Räpina vallas.

SUMMARY

The aim of this research was to study investments that the local government has made in to Rāpina municipality tourism objects and what kind of impact these investments have had on the local entrepreneurs.

The first method used for the study was analysing Rāpina municipality development documents between the years of 2003–2012 and 2013–2020. Furthermore, in addition to these two documents, author analysed another document that was made in 2002 and called “Rāpina tourism potential analyses”.

Local government in Rāpina municipality has invested in: Rāpina harbour, Sillapää castle, Rāpina creative center, Mehikoorma beach area and Rāpina artificial lake beach area, a new stadium, local events and a local leaflet. Local government is planning to invest in restoring a stage located in Rāpina city and in the further development of Mehikoorma beach. There has also been a discussion about having a little building near Rāpina artificial lake. Rāpina polders hiking trail is no longer promoted by the local government because they are not sure that they can keep people who visit the hiking trail safe.

Most of the investments have had a positive impact on the entrepreneurs. As an exception there are some examples in which the entrepreneur feels that because of the investment there is an unequal competition to their business. Entrepreneurs feel that the investments have been good, because they make Rāpina municipality as a destination more attractive and because of these investments there is much more to do in Rāpina.

Entrepreneurs also think that the municipality has a lot more potential as a tourism destination. For people to come to Rāpina, there needs to be a unique and peculiar thing that people recognize because of Rāpina. Currently the biggest problem is that people drive through Rāpina to go to Setomaa municipality. Entrepreneurs have examples where people spend the night in their businesses but leave in the morning to go visit Setomaa. Therefore, there is also a possibility to do a study on, how the formation and growth of Setomaa municipality has impacted enterprises in Rāpina municipality.

Kasutatud kirjandus

Ionela, G.-P., Constantin, B. M., Dogaru, L.-D. (2015). Advantages and Limits for Tourism Development in Rural Area (Case Study Ampoi and Mureu Valleys) – *Procedia Economics and Finance*. Volume 32, lk 1050–1059.

Kohaliku omavalitsus korralduse seadus. (vastu võetud 02.06.1993, viimati jõustunud 01.04.2013). – Riigi teataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013006> (24.05.2021)

Kohaliku omavalitsus üksuse fintantsjuhtimise seadus. (vastu võetud 16.09.2010, viimati jõustunud 01.09.2015). – Riigi teataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/130062015047> (24.05.2021)

Maa-amet. (2021). Kaardirakendused. [veebileht] <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maainfo> (24.05.2021).

Malatesta, D., Smith, C. R. (2014). Lessons from Resource Dependence Theory for Contemporary Public and Nonprofit Management – *Public Administration Review*. Volume 74, lk 14-25.

Manente, M. (2008). Lessons from Resource Dependence Theory for Contemporary Public and Nonprofit Management – *Enzo Paci Papers*. Volume 6, lk 363–385

Mastik, T., Lehtniit, M. (2002). Rápina piirkonna turismipotentsiaali analüüs. Rápina. [veebileht] https://www.polvamaa.ee/documents/876469/2280401/rapina_turismipotentsiaali_analyys.pdf/fed9fb4b-d9ea-4510-a273-11011d9e472d?version=1.0 (24.05.2021).

Rahandusministeerium. (2006). Strateegilise planeerimise käsiraamat.

Rápina vald. (s.a). Tutvustus ja asukoht. [veebileht] <http://www.rapina.ee/tutvustus> (24.05.2021).

Rápina valla arengukava aastateks 2003–2013.

Rápina valla arengukava aastateks 2012–2020. (vastu võetud 27.09.2011, viimati jõustunud 30.09.2015) – Riigi teataja <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4091/0201/5035/Arengukava.pdf> (24.05.2021)

Saraniemi, S., Kylänen, M. (2011). Problematizing the concept of tourism destination: an analysis of different theoretical approaches – *Journal of travel research*. Nr 50, lk 133–143.

Zemla, M. (2016). Tourism destination: The networking approach. https://www.geonika.cz/EN/research/ENMGRClanky/2016_4_ZEMLA.pdf (19.05.2021)

Tripon, I.M., Cosma, S.A. (2018). The Evolution of Tourism Destination: A Review of Literature – Strategies and Development Policies of Territories: International, Country, Region, City, Location Challenges. Nr 6(1), lk 268–279.

Villanueva-Alvaro, J.-J., Monderjar-Jimenez, J., Saez-Martinez, F.-J. (2017). Rural Tourism: Development, Management and Sustainability in Rural Establishments. – Sustainability. Nr 9, 818.

Wilson, S., Fesenmaier, D. R., Fesenmaier, J., Van Es, J. C. (2001). Factors for success in rural tourism development – Journal of travel research. Nr 2, lk 132–138.

LISAD

Lisa 1. Küsitluskava Räpina valla arenguspetsialisti intervjuueerimiseks

MAJUTUS JA ETTEVÕTJAD

1. Oli probleem, et linnas puudus majutus ja valla siseselt oli ainult 3 majutusasutust. Kuidas on toetatud kodumajutuste ja turismitalude loomist? Kuidas on toetatud ja koolitatud kohalikke turismitalude loojaid?
2. Kuhu ja kuidas loodi võimalused autokaravanide peatumiseks?
3. Kuidas on toimunud turismiinfo edastamine koos ettevõtjatega?
4. Kuidas ja millised tingimused olete loonud, et turismiettevõtlus ja koostöö ettevõtjatega areneks?

REKLAAM

5. Kirjeldage, kuidas on teostatud järjepidevat reklaami- ja mainekujundust.
6. Milline nägi välja Räpina piirkonda tutvustava info- ja reklaammaterjali koostamine ja välja andmine? Kas muutsite midagi eelmise arengukava info- ja reklaamimaterjali koostamisel ja välja andmisel?
7. Kas Räpina on liitunud suuremate turismikettidega? Palun põhjendage.

TURISMOBJEKTID

8. 2002. aastal on toodud välja, et suuremal osal objektidel, mis analüüsis loetletud, puuduvad objektiviidad. Kas oskate öelda, kui palju on selle probleemiga tegeletud? Kui on, siis kuidas?
9. Kuidas märgistati Räpina poldri matkatee? Kuidas hoiti matkateed matkajatele läbitavana? Kas 2012–2020 tehti sarnast hooldust nagu 2003–2012? Palun põhjendage.
10. Kas on leitud vahendid, et taastada Räpina ranna ja Võõpsu sadama hiilgus? Palun põhjendage. Kirjeldage, mida tähendab valla jaoks endise hiilguse taastamine? Milline on nägemus endisest hiilgusest?
11. Kuidas korrastati ja loodi puhkevõimalusi Räpina ja Lämmijärve randa ning Võõpsu sadamasse? Kuidas arendati Räpina ranna ja Võõpsu sadamaala detailplaneeringujärgselt?
12. Kuidas on ära kasutatud Räpina valda läbiva Võhandu jõe potentsiaali turismi edendamise eesmärgil?

13. Mida olete teinud, et muuta Rápina paisjärve ümbrus atraktiivsemaks? Kas tulemust on olnud märgata külastajate arvukusest või mõnest muust indikaatorist?
14. Kuidas olete arendanud kalaturismi?
15. Kuidas on Rápina Koduloo- ja Aiandusmuuseumit ehk Sillapää lossi säilitatud, kaasajastatud ja selle atraktiivsust tõstetud? Milline nägi välja Rápina Koduloo- ja Aiandusmuuseumi aiandusalase püsiekspositsiooni väljaarendamine? Kas püsiekspositsioon muutus vahepeal või uuendati seda?
16. Palun kirjeldage ajalooliste Köstrimäe ja Maarjamäe kalmistute hooldamistöid. Milliseid muutuseid on aastate jooksul tegevuses läbi viidud?
17. Mida on tehtud Rápina mõisakompleksi arendamiseks?
18. Mis eesmärgil renoveeriti Rápina loomemaja? Mida on tehtud edasi arendamiseks?
19. Milliseid vabaõhulavasid on Rápina vallas välja arendatud? Kuidas ja millisel eesmärgil?
20. Milliseid kultuuri- ja spordiobjekte on rajatud või renoveeritud? Miks alustati alles hiljuti uue staadionikompleksi ehitust? Milliseid eesmärke on uuel Rápina staadionikompleksil, peale koolilaste kasutusele?
21. Milliseid Rápina valla turismiinfrastruktuure ja -objekte on veel korrastatud ja kuidas?

TRADITSIOON

22. Kas vald on leidnud „kindla traditsiooni“? Millise traditsiooni? Mis investeeringuid on tehtud selle traditsiooni ellu viimiseks ja toimimiseks?
23. Milliseid turismiattraksioone olete arendanud, et üritusi või traditsioone ellu viia?

ÜLDISEMALT JA LÕPETUSEKS

24. Põhjendage, miks Rápina valla arengukava 2003.–2013. aastal on turismi eesmärk (Turismiarengu aktiveerimine Rápina vallas), kuid 2012.–2020. aastal see puudub.
25. (Aastaks 2010 tuntakse Rápina valda kui piirkonda, kus on rikkalik ja hästi eksponeeritud ajaloo- ja kultuuripärand ning mitmekesised võimalused aktiivseks puhkuseks looduses. Rápinat seostatakse üritusega, mis on iseloomulik ainult sellele väikelinnale. Teed ja sidesüsteemid on korrastatud ning turismiobjektid varustatud viitadega. Rápina on Lõuna-Eestis arvestatav tõmbekeskus) Kas võite öelda, et 2010. aastaks oli see visioon täidetud? Kui ei, kas siis 2021. aasta seisuga võib öelda, et on tehtud või edasi arendatud?

Lisa 2. Küsitluskava ettevõtjate intervjuerimiseks

VALD JA TURIMSIOBJEKTID (laiemalt)

1. Kas teil on oma ettevõttes autokaravanidele mõeldud parkimiskoht? Kas sadamas asuvates parkimiskohad avaldavad Teie ettevõttele mõju?
2. Mida arvate avalike objektide viitade probleemist (viitade vähesus)? Kas mõni klient on Teile viitade puudumist kurtnud? Kas teid on mõne objekti viitade puudumine ka kuidagi mõjutanud?
3. Kas teid on kuidagi mõjutanud see, et vald enam Räpina poldri matkateed ei propageeri ja hoolda?

VEEKOGUD TURISMISIHTKOHANA

4. Milline on Teie nägemus Võhandu jõe kasutamisel turismi eesmärgil? Kui inimesed saaksid ligi kõikidel vallamaadele jõe ääres, kas sellest võiks Teie ettevõttele mingit mõju esineda?
5. Kas Teid on mõjutanud Räpina paisjärve ümbruse muutus? Mida arvates ideest teha paisjärve äärde üks hoone, kus on näiteks jäätise müügikoht ja ka paadilaenus, mille vald annaks ühe kindla ettevõtte käsutusse?
6. Kas teile on see abiks olnud, et vald on järjest rohkem teinud prioriteediks Peipsi järve ärakasutamise turismis? Põhjendage.
7. Kas teid on mõjutanud Räpina sadama arendamine? Vald on üritanud leida lahendust, et inimene jääks siia piirkonda ja tarbiks ka muid teenuseid. Kas olete tundnud seda mõju? Mis arvate, kas ja kuidas võiks Räpina ranna korda tegemine Teile mõju avaldada?
8. Millist mõju avaldaks Mehikoorma rannaala arendamine ettevõttele?

TURISM JA OBJEKTID

9. Kas praegune saali ja kahe kõrvalruumi renoveerimine Sillapää lossis võiks Teile mõju avaldada? Vald soovib sinna näiteks saada ettevõtteid, kes teevad firmaüritusi. Mis on Teie arvamus sellest ideest? Kas see võiks toimida ja see läbi ka Teile mõjuda?
10. Kui oleks võimalik paberivabriku ajalugu muuseumis näiteks paremini eksponeerida või isegi paberivabrikusse tuure teha, kas see võiks teid kuidagi mõjutada?
11. Kas Teid on mõjutanud Räpina loomemaja renoveerimine? Kuidas?

KULTUURISÜNDMUSED

12. Mida arvate valla otsusest tuletõrjeväljaku lava lammutada? Kui Teie saaks valida, kas sooviks sarnast lava, mis oli või midagi sellist, mida saaks kokku panna vastavalt üritusele?
13. Vald ei soovi enam väikestesse kohtadesse nagu (Leevaku, Võõpsu, Ruusa) uusi lavakesi ehitada, kuid sealsed kogukonnad sooviksid, sest lava oleks koha sümbol. Millise seisukoha võtaksite? (**Endal märkmeks**, kui ollakse vallaga samal arvamusel, siis küsida, et kas saan õigesti aru, et ettevõtet see ei mõjuta. Kui ei ole vallaga samal arvamusel, siis kas põhjus on, et ettevõtte toetub nendel lavadel toimuvatele üritustele)
14. Vald toob välja, et suurtel kontsertidel ja teatrietendustel käib ainult kohalik elanik, turistide see valda ei meelita. Kuidas seda väidet kommenteerite? Kas teie ettevõtet mõjutaks suuremate kontsertide ära jätmine?
15. Kas teid kui ettevõtet mõjutab uue staadioni ehitus? Vallale pole võistluste korraldamine prioriteediks, aga kuidas võiks see Teile mõjuda, kui korraldaks uuel staadionil spordivõistlusi või -üritusi?
16. Kas ja kuidas mõjutavad Teid valla korraldatud Hea kodupäevad ja Võõpsu kalameestepäev? Kas ja kuidas mõjutavad Teid viimase 4-5 aasta valla koostööprojektid Peipsi järve festival ja Peipsi toidutänav?

TURISMIST ÜLDISEMALT

17. Kas Teie arvates on Räpina Lõuna-Eestis arvestatav tõmbekeskus? Mida arvate valla väitest, et Räpina vald ei suuda võistelda Võru-, Tartu- ja Setomaaga?
18. Kas Räpina vallas on turistide külastatavus heas seisus? (va Covidi ajal) Kas tahaksite, et see mingis suunas muutuks?
19. Kas olete vallaga koostööd teinud oma ettevõtte turundamisel? Kuidas on koostöö välja näinud?
20. Kas teie ettevõtte info on leitav valla poolt jagatavates voldikutes? Kas olete ise läinud valda sooviga, et jagada oma voldikuid?
21. Kas olite teadlik, et vald teeb koostööd Peipsimaa turismi ja Põlvamaa arenduskeskusega? Mis on Teie arvamus sellest? Millist mõju see ettevõttele avaldab?
22. Kas oleksite huvitatud, kui vald pakuks koostöös oma partenritega välja mõne koolituse? Millisest koolitusest Te huvitatud oleksite?

23. Kas olete vallale teinud ise ettepanekuid? Kui olete siis milliseid ja miks? Kas neid on ellu viidud? Põhjendage.
24. Mida arvate valla investeeringutest? Kas valla investeeringud või ettevõtmised on teile kasulikud olnud? Äkki oskate tuua mõne kindla näite.
25. Rápina NOKIA: Kui mõelda siis, mis võiks olla/on Rápina NOKIA? Mida inimesed esimesena mõtlevad/ütlevad Rápina nime kuuldes?
26. Mõeldes suurelt, unistades siis mis võiks veel Rápina vallas olla?

**Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks
(avaldamise tähtajatu piirang) ning juhendaja(te) kinnitus töö kaitsmisele lubamise
kohta**

Mina, Egert Aia,

(sünnikuupäev 24/12/1998)

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö
Turismi- ja kultuurivaldkonna investeeringute mõju kohalikule ettevõtjale Räpina valla näitel

mille juhendaja on Marika Kose,

- 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
- 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
- 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor

allkiri

Tartu, 25.05.2021

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.
